

Kotoutumisen tuki ilman huoltajaa maahan alaikäisenä tulleille aikuistuville nuorille

Oletko tullut Suomeen alaikäisenä ilman huoltajaa?

Jos olet, voit saada aikuistumisen tukea 25-vuotiaaksi saakka! Mitä? Ohjausta, neuvontaa ja tukea esimerkiksi seuraaviin asioihin

oleskelulupa ja kansalaisuus

ihmissuhteet

asuminen

raha-asiat

harrastukset

opinnot ja työllistyminen

terveys ja hyvinvointi

Tutustu esitteeseen Julkarissa.

Kuva: Dawod Sarvari ja valokuvan ottaja: Kaisa Eichhorn

Tähän esitteeseen on koottu tietoa siitä, mitä tukea ja palveluita voit saada 18–25-vuotiaana, jos olet tullut Suomeen alaikäisenä ilman huoltajaa.

Esitteessä on tietoa

- oikeudesta tukeen ja palveluihin
- mistä voit saada apua ja tukea
- muistilappuja siitä, mitä sinun tulee huomioida

On tärkeää, että et jää yksin!

Esitteeseen voit tutustua itse tai yhdessä työntekijän kanssa.

MISTÄ TUKEA?

Alle 18-vuotiaana sinua ovat auttaneet esimerkiksi ryhmäkodin, perheryhmäkodin tai tukiasunnon työntekijät sekä edustaja.

Kun olet 18–25-vuotias voit saada aikuistumisen tukea arkeen ja asioiden hoitamiseen asuinkunnastasi ja hyvinvointialueeltasi.

Sinulla on oikeus palvelun tarpeen arvioon

Voit pyytää ammattilaisen arviota siitä, millaista tukea tarvitset ja voit saada aikuistumiseen.

Ilman huoltajaa alaikäisenä Suomeen tulleet **18–25-vuotiaat nuoret voivat palvelun tarpeen arvioon perustuen saada erityisiä kotoutumisen tukitoimia aikuistumisen tueksi.**

Jos olet **kotoutumisen tukitoimien asiakas**, voi esimerkiksi sosiaalityön ammattilainen, kuten sosiaaliohjaaja, auttaa sinua asumiseen, opiskelu- tai työelämään, raha-asioihin, arkeen, harrastuksiin, terveydenhuoltoon, lupa-asioihin ja ihmissuhteisiin liittyvissä asioissa. Kotoutumisen tukitoimissa olevat nuoret voivat saada myös taloudellista tukea.

Kaikille alaikäisenä ilman huoltajaa Suomeen tulleille lapsille tehdään **kotoutumissuunnitelma**. Suunnitelmaa päivitetään, kun olet täyttämässä 18 vuotta ja muuttamassa omaan kotiin.

Kotoutumissuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa kotoutumisaikana (3–5-vuotta).

- *Jos muutat uudelle paikkakunnalle, on tärkeä varmistaa, että tarvitsemasi tuki jatkuu.*
- *Hae ajoissa jatkoa oleskelulupaan, jotta voit saada tarvitsemasi tuen. Jos saat Suomen kansalaisuuden, keskustele kotoutumisen tukitoimien ammattilaisen kanssa tarvitsemasi tuen jatkumisesta.*

Oikeus palveluihin

Kun sinulla on oleskelulupa tai olet saanut Suomen kansalaisuuden tai jos olet saanut tilapäistä suojelua ja sinulla on kotikunta, sinulla on oikeus saada kaikkia niitä palveluja, jotka ovat kunnan ja hyvinvointialueen asukkaiden käytettävissä. Palvelut kuuluvat sinulle, vaikka et enää olisi kotoutumisen tuen piirissä.

Asuinkunnan palveluita ovat esimerkiksi sivistys-, työllisyys- ja nuorisopalvelut.

Asuinkuntasi työntekijät, kuten maahanmuuttajien neuvonta- ja ohjauspalvelut ohjaavat ja auttavat sinua kotoutumisessa ja hyvän arjen rakentamisessa.

Sosiaali- ja terveyspalvelut, kuten sosiaalityö, neuvola, hammaslääkäri sekä päihde- ja mielenterveyspalvelut ovat hyvinvointialueen palveluita.

Lisäksi jos olet opiskelija, voit saada opiskeluhuollon palveluita ja apua opiskeluun omasta oppilaitoksestasi.

Kelasta voit saada esimerkiksi asumistukea tai muuta taloudellista tukea.

Järjestöt tarjoavat monenlaista tukea ja harrastustoimintaa.

- Kotoutumisen tuki perustuu lakiin: Laki kotoutumista edistämisestä 1386/2010
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>
- Kotoutuminen.fi ja kotoutumisen tukitoimet 18–25-vuotiaille:
<https://kotoutuminen.fi/jalkihuolto-ja-kotoutumissuunnitelma>
- <https://suomi.fi/kansalaiselle>

1. Asuminen ja asumisen tuki

Kun olet täyttänyt 18 vuotta, sinulla on oikeus muuttaa omaan asuntoon. Perheryhmäkodin tai tukiasunnon työntekijä ja sosiaalityön ammattilainen tai muu kotoutumisen tuen ammattilainen auttavat sinua tarvittaessa asunnon etsimisessä ja valmistautumisessa omaan kotiin muuttamiseen. Esimerkiksi koulun tai opiskelupaikan sijainti voidaan yrittää huomioida asuntoa etsittäessä.

Voit tarvittaessa saada muuttoavustusta kalusteiden ja tavaroiden ostamista varten. Asumisen taidoista ja asumiseen liittyvistä asioista on tärkeä keskustella työntekijöiden kanssa. Jos sinulla on haasteita selviytyä itsenäisestä asumisesta ja arjesta, voit keskustella oman työntekijäsi kanssa siitä, millaiset asumisen tukimuodot voisivat olla mahdollisia.

2. Opiskelu ja työelämä

Opiskeluun ja työhön pääsemisessä sinua auttavat Ohjaamot, oppilaitokset, työllisyyspalvelut ja TE-palvelut. Voit saada apua esimerkiksi opiskelupaikan hakuun, cv:n tai työhakemuksen tekemiseen.

Koululaisena tai opiskelijana voit saada apua opiskelussa pärjäämiseen oppilas- tai opiskeluhuollosta. Kysy lisätietoa esimerkiksi opettajaltasi.

- Jos olet työtön ja alle 25-vuotias, eikä sinulla ei ole ammatillista koulutusta, sinun täytyy hakeutua opiskelemaan. Muutoin voit menettää oikeutesi työttömyysetuuteen toistaiseksi.
- Jos olet kotoutumisen tukitoimien asiakas ja opiskelet, sinun ei tarvitse nostaa opintolainaa, jos tarvitset perustoimeentulotukea.
- Toisen asteen koulutuksen tutkinto auttaa sinua pääsemään työelämään tai jatko-opintoihin – älä siis jää yksin opiskeluaasteiden kanssa!

Työelämään siirtyminen

Jos kotoutumisaikana saat osa-aikatöitä tai olet kiinnostunut yrittäjyydestä, ole yhteydessä TE-palveluihin tai kunnan työllisyyspalveluihin. On tärkeä, että saat tietoa palkan ja taloudellisten tukien yhteensovittamisesta.

Jo opiskeluaikana on hyvä suunnitella jatko-opintoja tai siirtymistä työelämään. Kannattaa kysyä neuvoa hyvissä ajoin oppilaitoksesta, vaikka omalta opettajalta.

Jos et ole päässyt opiskelemaan ja työhön, ei hätää!

- Voit hakea uudelleen tai etsiä uusia opiskelu- tai työmahdollisuuksia.
- Voit päästä esimerkiksi nuorten startti- tai työpajatoimintaan tai muuhun ryhmätoimintaan.
- Jos tuntuu, että elämässä on vaikeaa, etkä pysty opiskelemaan tai käymään työssä, keskustele eri tukimuodoista ja vaihtoehdoista (esim. valmennuksesta tai sosiaalisesta kuntoutuksesta) oman kotoutumisen tuen työntekijäsi kanssa.
- Ole yhteydessä TE-palveluihin tai kunnan työllisyyspalveluihin kotoutumissuunnitelman päivittämiseksi, jos elämäntilanteesi muuttuu. Muutoin voit menettää työmarkkinaetuuden.

Lisätietoa:

- Neuvontaa ja ohjausta mm. opintoihin ja työelämään liittyen <https://ohjaamot.fi>
- Tietoa ja ohjeita työelämästä ja ilmoittautumisesta työn hakijaksi. Työmarkkinatori: <https://tyomarkkinatori.fi/henkilosiakkaat>
- työttömyyseduista: <https://kela.fi/tyottomyysturvan-ehdoja-alle-25-vuotiaille-hakijoille>
- Opintotuki: <https://kela.fi/opintotuki>
- Tietoa nuorten työpajatoiminnasta: <https://www.intory.fi/tyopajatoiminta/>
- Tietoa Kelan kuntoutuksesta: <https://www.kela.fi/kuntoutusvaihtoehdot>

3. Raha-asiat

Kotoutumisen tukitoimien asiakkaana työntekijäsi voi olla tukenasi, kun haet tukea tai opettelet hoitamaan omaa talouttasi. Keskustele ajoissa ammattilaisen kanssa, jos sinulla on rahahuolia. Jos olet velkaantunut, voit saada neuvoja esimerkiksi velkaneuvonnasta.

Taloudellinen tuki

Kotoutumisaikana (3–5 vuotta Suomeen tulosta) sinä olet oikeutettu **työmarkkina-tukeen**. Työmarkkinatukea voit saada, kun sinulle on tehty **kotoutumissuunnitelma** yhdessä TE-palveluiden tai kunnan työllisyyspalveluiden kanssa ja noudatat sovitua suunnitelmaa. Jos esimerkiksi jätät opiskelun kesken, voit menettää työmarkkinatuen.

Kotoutumisajan jälkeen sinun työmarkkinatukesi loppuu. Jos jatkat opintojasi vielä kotoutumisajan päätyttyä, sinulla on kotoutumisen tukitoimien asiakkaana oikeus **perustoimeentulotukeen** ilman, että sinun tarvitsee nostaa **opintolainaa**. Sen lisäksi voit saada **opintotukea ja asumistukea** normaalein ehdoin.

Jos et heti ammattiin valmistuttuasi saa töitä, sinun tulee ilmoittautua **työttömäksi työnhakijaksi**. Työttömänä työnhakijana huolehdit siitä, että työnhakusi on voimassa, jolloin sinulla on oikeus saada työttömyysetuutta.

Lue lisää taloudellisesta tuesta ja velkojen kanssa selviytymisestä:

- **Työmarkkinatuki** kotoutumisaikana ja työttömyysetuus kotoutumisajan jälkeen. <https://www.kela.fi/tyomarkkinatuki>
- **Asumistuki:** <https://kela.fi/asumisen-tuet>
- **Opintotuki:** <https://kela.fi/opintotuki>
- **Toimeentulotuki:** <https://www.kela.fi/toimeentulotuki>
- **Harkinnanvarainen taloudellinen tuki.** Erillisellä päätöksellä voit saada tukea esimerkiksi opintoja, harrastuksia, henkilökohtaisia tarpeita ja itsenäistymistä varten. Kysy lisää kotoutumisen tuen työntekijältäsi.
- **Kuntoutusraha.** Ehtona, että olet työ- ja opiskelukykyä vahvistavassa kuntoutuksessa. <https://www.kela.fi/kuntoutusraha>
- **Velkaneuvonta:** <https://oikeus.fi/talousjavelkaneuvonta>
- **Lisätieto:** <https://tyomarkkinatori.fi>

4. Arki ja harrastukset

Arkeen kuuluu vapaa-ajan vietto ja harrastaminen. Harrastuksia ovat esimerkiksi liikunta, taide- ja kulttuuritoiminta. Asuinkuntasi vapaa-aikatoimesta ja nuorisotoimesta voit saada ohjausta harrastuksen aloittamiseksi. Myös kouluilla ja oppilaitoksissa on tarjolla maksutonta harrastustoimintaa. Järjestöt tarjoavat tukea ja tekemistä. Kotoutumisen tukitoimien asiakkaana voit saada neuvoa ja joskus myös taloudellista tukea harrastamiseen.

Lisätietoa

- Lisätietoa asuinkuntasi nettisivuilta esimerkiksi nuorisopalveluista
- Ohjaamo <https://ohjaamot.fi/etusivu>
- Etsi toimintoja ja tekemistä! <https://kotoutumisentukena.fi>
- Ehjä ry <https://www.ehja.fi>
- Olohuone on pääkaupunkiseudulla asuville nuorille Diakonissalaitos, Olohuone Helsingissä toteutuu 2020–2023 ESR-rahoituksella ja 2023–2026 STEA rahoituksella. Lisätietoa: [innokyla.fi/fi/toimintamalli/olohuone-matalan-kynnyksen-kohtaamispaikka-alaikaisena-suomeen-ilman-huoltajaa](https://www.hdl.fi/blog/diakonissalaitoksen-olohuone-tarjoaa-apua-tukea-ja-tekemista/ja>Innokylässä: <a href=)

5. Terveys ja hyvinvointi

Terveyden ja hyvinvoinnin kannalta on tärkeä saada riittävästi levollista unta, syödä terveellisesti sekä liikkua ja ulkoilla. Hyvät ihmissuhteet vahvistavat hyvinvointia. Terveyttä ja hyvinvointia voivat heikentää jatkuva huoli läheisistä ja stressi taloudellisesta pärjäämisestä, fyysiset sairaudet, päihteiden käyttö ja mielen terveyden haasteet kuten traumaattiset kokemukset.

Terveydestä huolehtiminen koskee fyysistä terveyttä, kuten esimerkiksi hampaiden hoitoa ja sairauksien selvittämistä ja hoitoa. Tärkeää on huolehtia myös mielen hyvinvoinnista. Hae apua, jos olosi tuntuu masentuneelta, tunnet jatkuvaa väsymystä tai esimerkiksi ahdistusta.

Jos olet koulussa tai opiskelet, olet oikeutettu opiskeluhuollon ja opiskeluterveydenhuollon palveluihin. Myös oman alueen terveysasema on kaikkien käytettävissä.

Lisätietoa

- <https://omamieli.fi> -sivusto (Mieli ry) tietoa suomeksi, arabiaksi ja englanniksi
- <https://sekasin247.fi/> chat
- Mielen hyvinvoinnista <https://mielenterveystalo.fi/fi/nuoret>
- Videoita mielenterveydestä eri kielillä (THL) <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/maahanmuutto-ja-hyvinvointi/maahanmuuttaneiden-mielenterveys/mielenterveytta-maahantuloon-videosarja-pakolaiselle>
- Onnitoiminta tarjoaa tukea mielenterveyteen osana Ohjaamotoimintaa, www.ohjaamot.fi.

6. Ihmissuhteet ja perheenyhdistäminen

On tärkeää, että jokainen löytää ystäviä ja saa tarvitsemaansa apua sosiaalisiin suhteisiin, parisuhteeseen ja perheen perustamiseen. Jos olet kotoutumisen tukitoimien asiakas, ammattilainen voi auttaa löytämään oikeat palvelut koskien esimerkiksi seuraavia asioita:

- Miten saada ystäviä
- Yhdenvertaisuus
- Sukupuolten välinen tasa-arvo
- Parisuhde ja vanhemmuus
- Seksuaalineuvonta
- Suomalaisen yhteiskunnan tuki ja palvelut vanhemmille ja lapselle: neuvola, päiväkotiki, kerho, perhekeskukset
- Omaiset Suomen ulkopuolella
- Perheen yhdistäminen

Lisätietoa

- Maahanmuuttovirasto, kansalaisuuden hakeminen: <https://migri.fi/kansalaisuushakemus>
- Maahanmuuttovirasto, perheen yhdistäminen: <https://migri.fi/perheenyhdistaminen>
- Pakolaisapu: <https://pakolaisapu.fi/>
- Kadonneen perheenjäsenen löytäminen (SPR): <https://www.punainenristi.fi/hae-apua-ja-tukea/kadonneiden-loytamiseen/>

7. Lupa-asiat ja kansalaisuuden hakeminen

Tilapäinen suojelu. Jos olet asunut Suomessa vähintään vuoden ja olet saanut tilapäistä suojelua, voit hakea Digi- ja väestötietovirastosta (DVV) kotikuntaa. Kun sinulla on kotikunta ja sinun tilapäinen suojelusi on voimassa, voit saada kotoutumisen tukitoimia kuten oleskeluluvan saaneet alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleet nuoret.

Lisätietoa: www.migri.fi/kotikunta

Sinulla on oleskelulupa Suomessa. Oleskeluluvan täytyy olla voimassa. Jos sinulla on määräaikainen oleskelulupa, muista hakea jatkolupaa vähintään kolme kuukautta ennen oleskeluluvan loppumista. Sinulla täytyy olla samalla myös voimassa oleva passi tai pakolaisen matkustusasiakirja sekä ulkomaalaisen henkilökortti.

Pysyvää oleskelulupaa voit hakea, kun olet asunut Suomessa neljä vuotta. Neljä vuotta lasketaan: ensimmäisen oleskeluluvan alkamispäivästä, kun sinulla on oleskelulupa yksilöllisestä inhimillisestä syyistä TAI Suomeen tulopäivästä, kun olet saanut jatkuvan oleskeluluvan kansainvälisen suojelun tai toissijaisen suojelun perusteella.

Sillä aikaa, kun oleskelulupahakemus on vireillä, voit todistaa laillisen oleskelusi ja oikeutesi palveluihin Suomessa maahanmuuttovirastosta saatavalla vireilläolo-todistuksella. Jos todistusta ei ole mukana, viranomainen voi soittaa maahanmuuttovirastoon. Lisää tietoa: <https://migri.fi/pysyva-oleskelulupa>

Suomen kansalaisuutta voit hakea, kun olet asunut Suomessa yhtäjaksoisesti 4 vuotta (kansainvälinen suojelu tai toissijainen suojelu) tai 5 vuotta (yksilöllinen inhimillinen syy tai oleskelulupa työn perusteella). Lisäksi sinulla pitää olla suomen tai ruotsin kielen taito. Todisteeksi kielitaidosta hyväksytään esimerkiksi peruskoulun tai ammattikoulun päättötodistus. Jos sinulla ei ole todistusta, sinun pitää päästä läpi suomen kielen kokeesta (YKI-testi). Lisää tietoa: <https://migri.fi/kansalaisuushakemus>

Jos olet saamassa kansalaisuuden, varmista ajoissa, että saat tarvitsemasi tuen myös jatkossa. Sovi kotoutumisen työntekijän kanssa tapaaminen, jossa sovitte, miten ja ketkä auttavat sinua myös jatkossa saamaan apua opintojen, työelämän, talouden ja muiden asioiden kanssa.

Vihreä passi, eli pakolaisen matkustusasiakirja

- Sinulla on turvapaikka tai pakolaisstatus: voit hakea Suomen kansalaisuutta, kun on kulunut 4 vuotta siitä, kun hait turvapaikkaa Suomesta (eli kun olet asunut Suomessa 4 vuotta). Kansalaisuushakemus pitää maksaa itse.
- Et saa hakea kotimaan passia.
- Myös pysyvää oleskelulupaa voit hakea, kun olet asunut Suomessa 4 vuotta. Pysyvään oleskelulupaan saa Kelasta tukea.

Harmaa passi eli muukalaispassi

- Oleskelulupapäätöksessä lukee toissijainen suojelu: voit hakea Suomen kansalaisuutta, kun on kulunut 4 vuotta siitä, kun hait turvapaikkaa Suomesta. Sinun ei tarvitse yrittää saada kotimaan passia.
- Pysyvää oleskelulupaa voit hakea, kun ensimmäisen oleskelulupasi myöntämisestä on kulunut 4 vuotta.
- Oleskelulupapäätöksessä lukee oleskelulupa yksilöllisestä inhimillisestä syystä: voit hakea Suomen kansalaisuutta, kun ensimmäisen oleskelulupasi myöntämisestä on kulunut 5 vuotta. Tarvitset kotimaan passin henkilöllisyytesi todistamiseksi (tässä on joitain poikkeuksia). Jos et voi saada passia, voit hakea kansalaisuutta, kun olet asunut Suomessa 10 vuotta ensimmäisen oleskeluluvan myöntämisestä.
- Pysyvää oleskelulupaa voit hakea, kun ensimmäisestä oleskelulupasi myöntämisestä on kulunut 4 vuotta.

Molemmilla passeilla

- Oleskeluluvan ja passin pitää olla voimassa koko sen ajan, kun hakemustasi käsitellään (1,5–2 vuotta) Kansalaisuushakemus maksaa aika paljon, ja rahaa ei saa takaisin, jos hakemus hylätään. Ole tarkkana ja kysy neuvoa!
- Peruskoulun päättötodistus tai ammattikoulun tutkintotodistus osoittaa kielitaitosi.
- Sinulla ei saa olla merkintää ulosotossa tai rikosepäilyä.
- Matkoistasi sinun pitää kertoa tarkasti.

8. Lisätietoa ammattilaiselle

Kotoutumista edistävän lain (936/2022) 27 §:n mukaan ilman huoltajaa maassa olevien lasten tukitoimenpiteinä voidaan korvata asumisen tukipalveluita, muita sosiaalihuollon palveluita ja tukipalveluita, esimerkiksi tukiperhe- tai tukihenkilötoimintaa. Lisäksi voidaan korvata sosiaali- ja terveydenhuollon erityisen tuen kustannuksia, kun lapsi tai nuori ei ole lastensuojelun asiakkaana, mutta olisi kansainvälisen suojelun tarpeesta johtuvien olosuhteidensa vuoksi kyseessä olevien palvelujen tai toimenpiteiden tarpeessa.

Tuen arviointi ja tuki suunnitellaan tiiviissä yhteistyössä kuntien, hyvinvointialueiden, TE-palveluiden ja kuntien työllisyyspalveluiden, nuoren opiskeluhoollon sekä muiden tarvittavien palveluiden kanssa. Myös järjestöjen tarjoama tuki on tärkeää integroida osaksi nuoren tukea ja palveluita.

Diakonissa-
laitos

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto